

Fecr Yayınları: 635

SOSYOLOJİK TEFSİR

Toplumları İlahî Kelâmla Düşünmek Üzerine Temel Temalar

Ferruh KAHRAMAN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Ocak 2023

ISBN: 978-625-8304-81-7

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

SOSYOLOJİK TEFSİR

Toplumları İlahî Kelâmla Düşünmek Üzerine Temel Temalar

Ferruh KAHRAMAN

Ankara 2023

Ferruh KAHRAMAN

Manisa'da dünyaya gelen yazar, ilkokul ve hafızlığını aynı yerde, ortaöğrenimini İzmir'de bitirdi. Lisans öğrenimini ilahiyat, sosyoloji ve felsefe alanlarında tamamlayan müellif, yüksek lisansını sosyoloji; doktora-sını ise tefsir alanında yaptı. Yazarın kitaplarının yanı sıra sosyal bilimlerin pek çok alanında makale ve yazıları bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	9
1. Tefsir	9
1.1. Tefsirin Doğuşu	12
1.2. Tefsir-Sosyoloji ve Kur'ân Kıssaları	17
1.2.1. Kıssaların Amacı	22
1.2.2. Kıssaların Özellikleri	25
1.3. Tefsir-Sosyoloji-el-Milel ve'n-Nihal	27
1.4. Fıkıh-Muamelât ve Sosyoloji	36

BİRİNCİ BÖLÜM İSLÂM SOSYOLOJİSİ

1.1. İslâm Sosyolojisi	41
1.2. İslâm Sosyolojisinde Yöntem	45
1.2.1. İslâm Sosyolojisinde İlim ve Bilim	52
1.3. İlim ve Delil Çeşitleri	58
1.3.1. Zarûrî İlim	59
1.3.1.1. Nazarî ve İstidlâlî İlim	61
1.3.2. İslâmî İlimlerde Deliller	62
1.3.2.1. Aklî ve Naklî Deliller	66
1.3.2.2. Kat'î ve Zannî Deliller	67
1.3.2.3. Burhân ve Hatâbe Delilleri	68
1.3.2.4. Yakîniyyât ve Zanniyyât Delilleri	69
1.3.2.5. İstidlâl	72
1.4. İslâm Sosyolojisinde Toplum	74
1.5. İslâm Sosyologları	78
1.5.1. İbn Haldûn	79
1.5.2. Kâtib Çelebi	91
1.5.3. Müneccimbaşî Ahmed Dede	96
1.5.4. Mustafa Naîmâ	97
1.5.5. Cevdet Paşa	100

İKİNCİ BÖLÜM BATILI SOSYOLOJİ

2.1. Batılı Sosyoloji -----	105
2.2. Batılı Sosyolojide Bilimsel Yaklaşımlar -----	111
2.3. Batılı Sosyolojide Paradigmalar Müphemlik ve Hürriyet-----	115
2.4. Sosyolojik Düşüncenin Etkileme Gücü -----	116
2.5. Batılı Sosyolojide Toplumsal Kurumlar -----	118
2.6. Batılı Sosyolojide Olay-Olgu İlişkisi ile İdeal Tipler -----	120
2.7. Toplum ve Toplumsal Gerçekliğin Analizi -----	123
2.8. Benliğin Özne ve Nesnel Bir Alanda İnşası -----	126
2.9. Sosyolojik Tahayyül ve Düşünümsellik -----	131
2.10. Sosyoloji, Figürasyon ve Özgürlük -----	132
2.11. Sosyoloji ve İnsanlar Arası Bağımlılık Ağı -----	135
2.12. Sosyoloji ve Toplum Bilimleri -----	138
2.13. Batılı Sosyologlar-----	141
2.13.1. Karl Marx-----	141
2.13.2. Emile Durkheim -----	147
2.13.3. Max Weber-----	152
2.13.4. Georg Simmel -----	156
2.13.5. Vilfredo Pareto -----	157

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM SOSYOLOJİK TEFSİR

3.1. Sosyolojik Tefsir-----	161
3.2. Sosyolojik Tefsirin Tarihi-----	162
3.3. Sosyolojik Tefsirin Konusu-----	168
3.4. Sosyolojik Tefsir Çeşitleri-----	170
3.5. Sosyolojik Tefsirde Yöntem -----	171
3.5.1. Sosyolojik Tefsirin Başlıca Araştırma Soruları -----	171
3.5.2. Sosyolojik Tefsirde Kullanılan Araştırma Yöntem ve Yol Haritaları -----	172
3.6. Sosyolojik Tefsirin Vaadi -----	176
3.7. Kur'an-ı Kerim'de Sosyolojik Malzeme-----	177
3.8. Kur'an'da Kadim Kavimler -----	184
3.8.1. Hz. Âdem Dönemi-----	185

3.8.2. Hz. Nûh Dönemi-----	186
3.8.3. Hz. Hûd Dönemi-----	190
3.8.4. Hz. Sâlih Dönemi -----	196
3.9. Bütün Toplumlarda Görülen Ortak Yasalar-----	202
3.9.1. Bütün Toplumlarda Sosyal Tabakaların Görülmesi-----	209
3.9.2. Bütün Toplumlarda Sosyo-Kültürel Kurumların Görülmesi -----	211
3.9.2.1. Dil-----	216
3.9.2.2. Aile-----	222
3.9.2.3. Beslenme -----	224
3.9.2.4. Giyinme -----	226
3.9.2.5. Savunma-----	228
3.9.2.6. Eğitim -----	229
3.9.2.7. Ekonomi -----	230
3.9.2.8. Din-----	231
3.9.2.9. Siyaset-----	233
3.9.2.10. Hukuk -----	234
3.9.2.11. Eğlence-----	235
3.9.3. Bütün Toplumlarda Sosyal Değerlerin Görülmesi -----	236
3.9.4. Bütün Toplumlar İçin Geçerli Mutâd Evrensel Yasalar-241	
3.9.5. Bütün Toplumlarda Ahlâkî Değerlerin Görülmesi -----	243
3.9.5.1. Sıdk -----	245
3.9.5.2. İffet-----	246
3.9.5.3. Hayâ -----	247
3.9.5.4. Hüsn-ü Zan-----	248
3.9.5.5. Cömertlik -----	249
3.9.5.6. Îsâr -----	250
3.9.5.7. Vefâ -----	251
3.9.5.8. İhlas-----	252
3.9.5.9. İyimserlik-----	253
3.9.5.10. Zühd -----	254
3.9.5.11. Tevekkül-----	255
3.9.5.12. Nezâket -----	256
3.9.5.13. Vakâr -----	257
3.9.5.14. Sabır-----	257

3.9.5.15. Şecaat -----	258
3.9.5.16. Vera‘ -----	259
3.9.5.17. Takvâ -----	260
3.9.5.18. İstişare -----	260
3.9.5.19. Sıla-ı Rahim-----	261
3.9.5.20. Komşuluk -----	263
3.9.5.21. Mahremiyet-----	263
3.10. Sosyolog Mûfessirler-----	265
3.10.1. Muhammed Abduh-----	265
3.10.2. Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır -----	269
3.10.3. Ahmed Merâğî -----	274
3.10.4. Seyyid Kutub -----	275
3.10.5. İbn Âşûr -----	277

SONUÇ-----281

KAYNAKÇA-----287